

O'ZBEKISTON MILLIY STANDARTI

CHARM - QORAMOL VA OTLARNING XOM TERILARI - QADOQLAB
TUZLASH ORQALI SAQLASH

(ISO 2821:1974, IDT)

Rasmiy nashr

O'zbekiston standartlar instituti

Toshkent

So‘z boshi

1. O‘zbekiston standartlar instituti tomonidan QABUL QILISHGA TAQDIM ETILDI.
2. O‘zbekiston standartlar institutining 2024 yil 15-iyuldagi 37/XSt-sonli buyrug‘i bilan TASDIQLANDI VA AMALGA KIRITILDI.
3. Ushbu standart ISO 2821-1974 “Leather — Raw hides of cattle and horses — Preservation by stack salting” xalqaro standartiga aynan o‘xshash.
4. DASTLABKI AMALGA KIRITILISHI

Ushbu milliy standart va unga bo‘lgan o‘zgartishlarni O‘zbekiston hududida amalga kiritish haqidagi axborot Standartlashtirish bo‘yicha milliy organning rasmiy veb-saytlari va standartlarning yillik axborot ko‘rsatkichlarida qayd etiladi. Ushbu standartni qayta ko‘rib chiqish yoki bekor qilish haqidagi muvofiq axborot Standartlashtirish bo‘yicha milliy organning rasmiy veb-saytlari va standartlarning yillik axborot ko‘rsatkichlarida qayd etiladi.

Ushbu milliy standartni O‘zbekiston Respublikasi hududida rasmiy chop etish mutlaq huquqi O‘zbekiston standartlar institutiga tegishli

O‘ZBEKISTON MILLIY STANDARTI**CHARM - QORAMOL VA OTLARNING XOM TERILARI - QADOQLAB
TUZLASH ORQALI SAQLASH****КОЖА - СЫРАЯ ШКУРА КРУПНОГО РОГАТОГО СКОТА И ЛОШАДИ -
СОХРАНЕНИЕ СТАЧИВАНИЕМ****LEATHER — RAW HIDES OF CATTLE AND HORSES — PRESERVATION BY
STACK SALTING****Amalga kiritish sanasi 15.09.2024 y.****0 KIRISH**

Ushbu milliy standart charm ishlab chiqarish va keyinchalik charm mahsulotlari ishlab chiqarish uchun mo‘ljallangan charm va charmlarning sifatini yaxshilash maqsadida ishlab chiqilgan.

1) ularning saqlanishini ta‘minlash uchun amalga oshiriladigan operatsiyalar davomida va foydalanuvchi tarmoqlarga yetkazib berishdan oldingi davrda paydo bo‘lishi mumkin bo‘lgan turli nuqsonlarga e‘tibor berish orqali;

2) ushbu nuqsonlar rivojlanishining oldini olish uchun amal qilinishi kerak bo‘lgan tartibni ko‘rsatish orqali.

Unda eng ko‘p qo‘llaniladigan konservalash usuli: taxlab tuzlash haqida so‘z boradi.

1 Qo‘llanish doirasi

Ushbu milliy standart qoramol va otlarning xom terisiga ta‘sir qilishi mumkin bo‘lgan turli xil saqlash jarayoni nuqsonlarini tahlil qiladi va bu terilarni tuzlash yo‘li bilan saqlash qoidalarini belgilaydi.

Ushbu milliy standart qoramol va otlarning barcha xom terisi va terilariga nisbatan qo‘llaniladi, lekin bufalo terilariga nisbatan emas.

2 Standartlarga havolalar

Ushbu standartni qo‘llash uchun quyidagi havola qilingan hujjatlar ajralmas hisoblanadi.

Eskirgan ma‘lumotnomalar uchun faqat keltirilgan nashr amal qiladi. Tasdiqlanmagan ma‘lumotnomalar uchun havola qilingan hujjatning so‘nggi nashri (shu jumladan har qanday o‘zgartirishlar) qo‘llaniladi.

ISO 2820, Charm - Qoramol va otlarning xom terilari - Kesish usuli.

ISO 2822, Charm - Yangi yoki ho‘l tuzlangan xom qoramol terisidagi nuqsonlar - Lug‘at.

3 Jarayon nuqsonlarini saqlashning turi va kelib chiqishi hamda ularning oldini olish uchun olinadigan ehtiyot choralari

Sho‘rlangan terilar taxlamining jarayon nuqsonlarini kelib chiqishiga ko‘ra ikki toifaga ajratish mumkin, ya‘ni:

- qizil issiqlik, binafsha dog‘lar, qizish (soch to‘kilishi), jun qoplamasi kabi mikroblar nuqsonlar;

Izoh – Ushbu milliy standartdan foydalanishda havola qilinayotgan standartlarni O‘zbekiston hududida amal qilishini joriy yilning 1 yanvar holati bo‘yicha tuzilgan muvofiq standartlar ko‘rsatkichi (tasniflagichi) bo‘yicha hamda joriy yilda chor etilgan axborot ko‘rsatkichlari bo‘yicha tekshirish maqsadga muvofiq bo‘ladi. Agarda havola qilinayotgan standart almashtirilgan (o‘zgartirilgan) bo‘lsa, unda ushbu milliy standartdan foydalanish chog‘ida almashtirilgan (o‘zgartirilgan) standartga amal qilishi kerak. Agarda havola qiligayotgan standart almashtirilmasdan bekor qilingan bo‘lsa, unga havola qilingan qoida ushbu havolaga dahldor bo‘lmagan qismida qo‘llaniladi.

- kimyoviy kelib chiqishga ega bo'lgan nuqsonlar, masalan, go'shtning teshilishi, donning teshilishi, dog'lar.

Ularning paydo bo'lishiga qarshi kurashish uchun antiseptik vositalardan foydalanish maqsadga muvofiqdir, ular orasida naftalinni aytib o'tish mumkin; ularning paydo bo'lishining oldini olish uchun, masalan, natriy karbonatdan foydalanish maqsadga muvofiqdir.

4 Ko'p miqdorda tuzlash orqali po'stin yoki terini saqlash

4.1 Usul

Terini yoki terini taxlab tuzlash usuli bilan saqlab qolish ISO 2820 ga muvofiq kesilgan terini yoki terini chirituvchi bakteriyalar paydo bo'lishining oldini olish uchun yetarli darajada suvsizlantirishdan va ularni bir-birining ustiga terib qo'yish orqali tegishli binolarda saqlashdan iborat.

Bunday suvsizlantirish tuz (natriy xlorid) va kimyoviy mahsulotlarning bir xil aralashmasi yordamida amalga oshiriladi.

4.2 Qo'llash qoidalari

Charm yoki charmlarning eng yaxshi saqlanish holatiga erishish uchun, ya'ni 4-bandda ko'rsatilgan nuqsonlarning paydo bo'lishining oldini olish uchun quyidagi qoidalarga rioya qilinadi:

4.2.1 Tuzlashdan oldin barcha terilarni suvda tegishli haroratda va tegishli vaqt¹⁾ davomida yaxshilab yuvib tashlang va kerak bo'lsa, ularni yomonlashishiga olib kelmaydigan har qanday jarayon bilan tozalang.

4.2.2 Terilar sovutilgandan, tozalangandan va quritilgandan so'ng, ularni imkon qadar tez va atrof-muhit haroratini hisobga olgan holda hayvonlarni shilishdan keyin 5 soatdan kechiktirmay tuzlang.

4.2.3 Foydalanishdan oldin tuzni ma'lum samaradorlikka ega bo'lgan antiseptik mahsulotlar bilan yaxshilab aralashtiring.

Aralashmalarga misollar:

100 kg tuz + 2 kg naftalin + 2-3 kg natriy karbonat (tuz turiga ko'ra);

100 kg tuz + 1 kg naftalin + 1 kg borat kislotasi.

4.2.4 Hech qanday tiklangan tuzni ishlatmang, shu jumladan teri yoki terilarni yuvish natijasida hosil bo'lgan tuzni ham.

4.2.5 Yirik terilar uchun kristallari 1,25 dan 3,15 mm gacha bo'lgan to'rtli ekran orqali o'tadigan tuzdan foydalaning.

Buzoq terilari uchun kristallari 0,4 dan 1 mm gacha bo'lgan to'rtli ekran orqali o'tadigan tuzdan foydalanish afzalroqdir.

Foydalanilayotgan tuz yaxshi texnik sifatga ega bo'lishi, tarkibida quruq asos bo'yicha hisoblangan 98% (m/m) dan kam bo'lmagan natriy xloridi (NaCl) bo'lishi afzalroqdir. Unda saqlash jarayoniga zarar yetkazishi mumkin bo'lgan aralashmalar bo'lmasligi kerak.

4.2.6 Maksimal degidratatsiya olish uchun terilar massasining 40% dan kam bo'lmagan miqdorda tuzdan foydalaning.

4.2.7 Tuzni har bir teri yoki teri yuzasi bo'ylab bir tekisda taqsimlang.

4.2.8 Terilarni taxlab, yoyib qo'yish.

(Terini tuzlash yoki terilarni go'sht tomoni yuqoriga qarab taxlash afzalroqdir. Yengil terilar uchun esa ularni go'sht tomoni bilan go'sht tomoniga taxlash mumkin.)

4.2.9. Yoyib qo'yilgan teri uyumlarining balandligini 1,5 m gacha cheklash²⁾.

Ushbu qatlamlarni shunday joylashtiringki, suvsizlanish natijasida hosil bo'lgan sho'r suvni osongina chiqarib tashlash mumkin bo'lsin.

4.2.10 Sho'rlangan terilar yoki terilarni kamida 15 kun davomida taxlab qo'ying.

4.2.11 Jo'natish uchun qadoqlash paytida o'rash uchun ishlatiladigan terining yoki terining go'sht tomonini tashqi tomonga joylashtiring.

4.2.12 Sho'rlangan terilarni saqlash jarayoni va keyinchalik saqlash sovuq xonalarda (harorat taxminan $+10^{\circ}\text{C}$), kuchsiz yoritilgan, kam shamollatiladigan va saqlash davomiyligi qancha uzoq bo'lsa, nisbiy namlik shuncha yuqori bo'lgan xonalarda amalga oshirilishi tavsiya etiladi.